

Велика банківська афера

Скандал із фінансовими маніпуляціями найбільшого банку Британії Barclays викрив масштабні махінації на західному ринку кредитування.

Відставка Боба Даймонда – різкого і пихатого американця, який очолював один із найбільших банків Британії Barclays – викликала нове занепокоєння у банківському світі і загрожує викриттям скандалу всесвітнього масштабу, який завдасть ще одного удару по системі західного капіталізму.

СПИЙМАЛИ НА ГАРЯЧОМУ

Даймонд подав у відставку неохоче й під тиском, після того як з'ясувалося, що кілька років поспіль банк Barclays постійно займався махінаціями з важливими міжбанківськими кредитними ставками. Наслідки цього відчуються далеко за межами Туманного Альбіону. Barclays сам по собі є гравцем світового масштабу і був не єдиним банком, який маніпулював так званими лондонськими міжбанківськими ставками пропозиції LIBOR (London Interbank Offered Rate). Це еталонні ставки, які визначають відсоткові ставки і вартість позик у всьому світі. Те саме робили й інші відомі в міжнародних фінансах імена.

Ставка LIBOR використовується при застосуванні фінансових інструментів на суму, яку оцінюють у \$800 трлн. Якщо ці банки теж були втягнуті в маніпуляції зі ставками задля збільшення власних прибутків або захисту своєї репутації, то це може виявитися однією з найграндіозніших фінансових афер в історії і зачепити інтереси інвесторів і позичальників у всьому світі.

Barclays першим із банків почав співпрацювати з владою. Американські та британські регулятори вже оштрафували його на \$450 млн. Коли розслідуватимуть діяльність інших банків, можуть спалахнути нові скандали. Нині ж на британський уряд посипалися вимоги від обурених політиків і бізнесменів провести повний і відкритий розгляд цієї справи. А слідчі в США й Канаді вже вивчають документи, щоб з'ясувати, як далеко зайшли махінації і чи не були й інші банки залучені до злочинного картелю.

БРУДНІ РУКИ

Але як же працює ставка LIBOR і чим завинив Barclays? Загалом ця катастрофа мала статися. LIBOR не є офіційним або незалежним еталоном. Він виник у ті часи, коли банківська справа була джентльменським заняттям, велася у значно менших масштабах, і більшість великих банкірів Лондона були знайомі один з одним.

Відкидалися ставки з найбільшим і найменшим значенням, а з решти виводилося середнє арифметичне. Ця система ґрунтувалася на довірі та чесності. Однак коли конкуренція у сфері банківських послуг почала зростати, а економічна криза 2008–2009 років лягла велетенським тягарем на банківські ресурси, виникла спокуса запропонувати неправдиві цифри, щоби фінустанова мала змогу брати кредити під дешевші відсотки або могла створити враження, що має більше власних готівкових коштів і відповідно її фінансове здоров'я значно краще, ніж про це свідчить її ліквідність. Тепер же схоже на те, що протягом кількох років Barclays і кілька інших банків намагалися вплинути на остаточний фіксинг LIBOR, щоби збільшити прибутки або зменшити втрати від ризиків для своїх похідних фінансових інструментів.

Ідеться про величезні суми. І цілком зрозуміло, що хоча банк і намагається покласти всю вину на «несумлінних трейдерів», Даймонд та інші керівники чудово знали, що саме відбувається. У Сполучених Штатах розслідуванням було встановлено, що маніпуляції з ставками тягнулися ще з 2005 року. Але Barclays та інші фінустанови можуть заявити, що регуляторні органи також небагато зробили, щоби LIBOR став повністю чесним і прозорим стандартом.

Подобиці такі неясні, що їх важко зрозуміти більшості британців, включно з політиками. Зрозуміло одне: репутація банкірів, які й без того не можуть похвалитися популярністю у більшості країн Європи, підмокла ще більше. Тепер їх вважають не лише жадібними і некомпетентними, а й нечистими на руку. Колись бездоганий імідж банківського ділка нині безповоротно зіпсований: трейдери, які повертали свої брудні махінації зі ставками, жартували один із одним. «З мене кава», – писав один в електронному листі. «Чувак, я тобі винен без міри! Відкорковую пляшку «Болінджера», – писав інший.

І цей останній скандал спалахнув якраз тоді, коли банківська система кількох європейських країн переживає глибоку кризу. Ірландія, одна з перших країн єврозони, якій знадобився план порятунку економіки, опинилася на краю руїни саме через падіння своїх найбільших банків, що необережно роздавали кредити спекулянтам на ринку нерухомості. А Іспанія, яка щойно напозичала рекордних сум у сусідів по ЄС, глибоко погрузла в економічних проблемах внаслідок обвалу ринку житла, що, своєю чергою, призвело до величезних безнадійних боргів.

ВИВЕСТИ НА ЧИСТУ ВОДУ

Схвалене на початку економічного спаду більшістю західних країн рішення рятувати свої банки, надаючи їм колосальні кредити, було дуже непопулярним. Багато виборців

говорили, що воно знімає моральну відповідальність за кризу з самих банкірів, які припустилися такої купи грубих помилок. Але західні політики твердили, що колапс банківської системи матиме ще гірші наслідки для економіки, тому на порятунок повинні прийти платники податків.

Після виведення на чисту воду махінацій банку Barclays зі ставками міжбанківського кредитування LIBOR ринкова вартість Barclays впала більше ніж на \$3,7 млрд. Другий за величиною банк Британії тепер відбивається від розлючених клієнтів і політиків. А багато великих компаній, особливо в Америці, вже подали кількомільйонні позови до суду через подорожчання позик. Усього позиваються приблизно до 20 банків, серед яких більшість найвідоміших установ Європи. Один ринковий аналітик порівняв це із хвилею судових справ проти тютюнових компаній 1998 року, які в підсумку коштували тютюновій індустрії понад \$200 млрд.

Що ж буде зараз? Для Barclays це відчайдушні спроби порятувати банк в останню мить. Спочатку треба знайти нового виконавчого директора і голову ради директорів, який теж подав у відставку. Далі планується поділити банк на два, відокремивши традиційні банківські послуги для клієнтів і бізнесу від інвестиційного підрозділу, який більше ризикує і схильний до не надто скрупульозних операцій. До такого поділу змушували багато західних банків після розвалу Lehman Brothers 2008 року, тож незабаром це може стати офіційною вимогою британського уряду.

У всьому світі регулювання теж стане жорсткішим. Жодна банківська система не може ефективно працювати без довіри. Можливо, розслідування завершиться тюремними вирокami для низки банкірів у Британії та інших країнах. Подальші банківські реформи вимагатимуть, щоб ставки LIBOR (як і їхній європейський еквівалент EURIBOR) визначалися не на основі оцінок, а на реальній вартості кредитів. Можливо, розробити цей механізм буде нелегко, особливо якщо ринки залишатимуться в'ялими, а недостатній обсяг торгівлі не дозволить установити стандарт. У будь-якому разі нагляд за всіма операціями має здійснювати незалежний регулятор.

Тим часом по всьому світі банки з тривогою звіряють свою документацію, а старомодні комуністи, які завжди твердили про заснований на визискуванні капіталізм, доводитимуть, що нарешті справдилися їхні пророцтва про його розвал. Фактично світова економічна система стоїть перед ще однією великою проблемою. А банкіри ще надовго можуть забути про прихильність суспільства і повагу до себе.

<http://tyzhden.ua/World/55289>